

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

INSTITUTIONEN FÖR LITTERATUR,
IDÉHISTORIA OCH RELIGION

Nattvardssyn i den svenska pingströrelsen

En undersökning av nattvardssyn i den svenska
pingströrelsen över tid

Sven Janson

Vårterminen 2019

Kurs: RKT 1400 15 poäng

Nivå: Kandidat.

Handledare: Andreas Nordlander

Abstract

This paper describes the tradition of the Lord's Supper in the Swedish Pentecostal Movement. In order to make a comparison with the traditions in other major churches, it briefly describes the different ways of celebrating the Holy Communion in the Roman Catholic Church, the Orthodox Church, the Lutheran Church and the Baptist Church. The paper then goes on to describe how traditions have developed over time, and the study and conclusions are all based on written articles in periodicals and available literature by Pentecostal preachers and theologians.

It has been observed that the structure of the Swedish Pentecostal Movement, built on free independent congregations, affects the ability to establish common ground. Further, reflection has been given to the influence that the Pentecostal Hermeneutics have on the way of interpreting the Lord's Supper.

The Pentecostal approach, when celebrating the Lord's Supper, is simple, almost minimalistic, based mainly on the scriptures such as Matt. 26:26-28. The celebration of the Lord's Supper is viewed as a ceremony solely for baptized believers.

The belief in Christ's presence, as represented by bread and wine, is determined by the individual Pentecostal christian. Accordingly, the most important part of the Holy Communion is to remember and preach the death and resurrection of Christ, and to proclaim God's reconciliation with mankind.

Keywords in the paper: Lord's Supper, Pentecostal, Pentecostal Hermeneutic, Holy Spirit, Remembrance.

Innehållsförteckning

1. Introduktion	4
1.1 Terminologi.....	4
1.2 Syfte.....	5
1.3 Frågeställningar.....	5
1.4 Metod och material.....	5
1.5 Avgränsning.....	6
2. Tidigare forskning om nattvarden inom pingströrelsen	7
3. Historisk bakgrund	8
3.1 Judisk Påskmåltid.....	8
3.2 Nattvarens instiftande.....	9
4. De olika kyrkofamiljernas syn på nattvarden i korthet	10
4.1 Romerskkatolska kyrkan.....	10
4.2 Ortodoxa kyrkan.....	10
4.3 Luthersk protestantiska kyrkofamiljen.....	11
4.4 Reformert nattvardssyn.....	12
4.5 Baptistisk nattvardssyn.....	13
5. Nattvardssyn i den tidiga pingströrelsen i USA och Sverige	
- historisk tillbakablick.....	13
5.1 Assemblies of God.....	14
5.2 Tidskriftsartiklar från rörelsens början och framåt.....	14
5.3 Brudgummens röst.....	14
5.4 Evangelii Härold – Lewi Pethrus.....	15
5.5 Den Kristne – Algot Eriksson – Gustav Söderberg.....	16
5.6 Den Kristne – Henning Thulin.....	17
5.7 Den Kristne – Tage Sjöberg.....	17
5.8 Lewi Pethrus – 60 år senare.....	18
5.9 Sammanfattning.....	18
6. Dagens bild av nattvarden i pingströrelsen	19
6.1 Måltidens utformning.....	19
6.2 Vem får delta och vem får leda nattvarden?.....	19
6.3 Måltidens innebörd.....	20
6.4 Förbundsmåltid och förkunnelsemåltid.....	20
6.5 Brödet och vinets egenskaper.....	21
6.6 Hur ofta firas nattvarden?.....	21
6.7 Gemensam kalk eller särkalk?.....	21
6.8 Sammanfattning.....	21
7. Analys	22
7.1 Nattvarden i ljuset av pentekostal hermeneutik.....	22
7.2 Trosbekännelser?.....	23
7.3 Sakrament?.....	23
7.4 Skilsmässan från Baptistsamfundet.....	24
7.5 Församlingssyn och nattvard.....	24
8. Slutsats	26
9. Källor och litteratur	28

1. Introduktion

Synen på nattvarden, Herrens måltid, eller brödsbrytelsen, vilken beteckning man än väljer för att beskriva en grundläggande och viktig ceremoni i kristna sammanhang, är en viktig fråga när man beskriver en kristen rörelse. Jag önskar i min uppsats studera denna företeelse i den kristna kontext som den pentekostala rörelsen utgör, närmare bestämt den svenska pingströrelsen.

Jag kommer att beröra teologiska huvudlinjer kring nattvardssyn i den romerskkatolska, den ortodoxa och den protestantiska kyrkan med betoning luthersk och reformert-kalvinsk syn. Jag kommer också att beröra hur Svenska Baptistsamfundet ser på nattvarden eftersom svenska pingströrelsen i viss mån är sprungen ur denna. Mina beskrivningar av de olika kyrkornas nattvardssyn, är översiktliga och har endast ambitionen att ge en bakgrund samt möjliggöra en jämförelse med den svenska pentekostala synen.

Utgångspunkten är Jesu egna ord, som de uttrycks i de synoptiska evangelierna. ”Medan de åt tog Jesus ett bröd, och efter han läst tackbönen bröt han det, gav åt sina lärjungar och sade: ”Tag och ät detta är min kropp”. ”Och han tog en bägare, och efter att ha tackat Gud gav han åt dem och sade: Drick av den alla. Detta är mitt blod, förbundsblodet som blir utgjutet för många till syndernas förlåtelse.¹ I Lukasevangeliet talar Jesus också om att göra det för att minnas honom.

1.1 Terminologi

När jag skriver om nattvarden kommer jag att använda olika namn för måltiden. Jag använder beteckningen nattvard, men också Herrens måltid eller brödsbrytelse, eukaristi och ibland kommunion, även uttrycket ”måltiden” kommer att användas och syfta på samma sak. I min framställning syftar de olika uttrycken på företeelsen som sådan, och jag lägger ingen värdering i de olika namnen på ceremonin.

Pingst fria församlingar i samverkan (Pingst FFS) är den samverkansförening som de lokala pingstförsamlingarna ingår i och som inte är ett samfund. Pingst FFS är en möjlighet för församlingarna att samverka i olika frågor. Föreningen har inte mandat att fastställa och besluta i lärofrågor. Däremot finns ett teologiskt nätverk, med uppgift att beskriva och sammanfatta olika lärofrågor i Pingströrelsen och om möjligt uttrycka en gemensam ståndpunkt.

Äldste/församlingsledare går tillbaka till det nytestamentliga begreppet ”presbyter”. Äldste och församlingsledare avskiljes för sin uppgift och har ett ansvar att tillsammans med pastorn/föreståndaren förvalta läran. Dessa var så kallade lekmän, vilket ger en bild av en lekmanarörelse, på sätt och vis en folkrörelse, vars relativt demokratiska struktur passade väl in i 1900 talets första hälft och dåvarande politiska kontext.

---

¹ Bibel 2000 Matt. 26:26–28.

1.2 Syfte

Den pentekostala rörelsen är en snabbt växande företeelse globalt, och som sådan ett spännande fenomen, som förtjänar att forskas kring. Den är i högsta grad internationell, dess rötter går tillbaka till Azusa Street² i Los Angeles i USA från början av 1900-talet, men den finns idag representerad globalt. De syften som motiverar undersökningen kan sammanfattas i tre punkter:

- Att undersöka och reflektera över den Svenska Pingströrelsens nattvardssyn, samt den praxis som gäller avseende ceremoni, deltagande i nattvarden, hur den leds, och vem som får leda den, dels i ett historiskt perspektiv, dels i nutid.
- Att jämföra den med huvudlinjerna i romerskkatolsk, ortodox, luthersk, kalvinsk samt baptistisk syn och praxis.
- Att belysa nattvardssynen genom några internationella pentekostala teologers perspektiv.

1.3 Frågeställningar

Går det att fastställa en i allt väsentligt enhetlig nattvardssyn i den svenska pingströrelsen och hur ser rörelsens praxis egentligen ut? Givet den speciella struktur som den svenska pingströrelsen har med autonoma fria församlingar, som ingått ett frivilligt samarbete i den nationella föreningen Pingst FFS, är frågan inte helt enkel att besvara. Min utgångspunkt är dock att utifrån de gemensamma uttalanden som gjorts, bland annat från rörelsens teologiska nätverk samt vad som historiskt predikats och lärts i denna fråga, kunna ge konturerna av en bild. Vidare, hur förhåller sig den pentekostala nattvardssynen till den övriga kristenhetens inställning i frågan, då framförallt från den romerskkatolska, lutherska och kalvinska kontexten? Slutligen, går det att förstå den svenska pingströrelsens nattvardssyn utifrån en förståelse av den specifikt pentekostala hermeneutik, som en del pentekostala teologer presenterat?

1.4 Metod och material

Jag har studerat tillgänglig litteratur och tidskrifter samt gjort sökningar på internet och har haft informella samtal med några företrädare för den svenska pingströrelsen för att få en allmän känsla för hur ämnet uppfattas, dock ingen formell undersökning. Jag har tagit del av uttalanden från rörelsens teologiska nätverk samt studerat artiklar i de olika tidskrifter, som tidigare funnits inom pingströrelsen. Centralt via pingströrelsens samverkansorgan finns ett arkiv, som jag fått tillgång till och kunnat söka i.

Rent praktiskt har arbetet bestått i att läsa och begrunda den litteratur jag kunnat finna om nattvardsfrågan, skriven av pastorer och teologer inom pingströrelsen i Sverige. Dessa har jag funnit genom Universitetsbibliotekets olika sökfunktioner samt i de olika tidskrifter som tillhört eller stått rörelsen nära.

Jag har fått ta del av svenska pingströrelsens centrala arkiv IPS³, som innehåller insamlat skrivet material. I detta arkiv finns bland annat inskannat årgångarna 1911–1922 av "Brudgummens

² Synan, Vinson, 1997, *The Holiness- Pentecostal Tradition Charismatic Movements in the Twentieth Century*, Cambridge U.K, William B. Eerdmans Publishing Company, 84.

Den plats i Los Angeles där man menar den första pingstförsamlingen uppstod.

³ Institutet för pentekostala studier IPS Network Pingst FFS centrala arkiv i Stockholm, åtkomligt via inloggning på nätet efter inbjudan.

röst”, en tidskrift närstående pingströrelsen. ”Brudgummens röst” gavs ut i Stockholm, redaktör och ansvarig utgivare var O. L Björk. Tidskriften var inte en officiell röst för pingströrelsen men förde ändå fram tankar från den tidiga pingströrelsen. En bland flera skribenter i ”Brudgummens röst” var Lewi Pethrus. Vidare finns samtliga årgångar av ”Evangelii Härold” 1915–1966 inskannade. Tidskriften ägdes i begynnelsen av Filadelfiaförsamlingen i Stockholm och får betraktas som en officiell röst från rörelsen i den meningen att Filadelfiaförsamlingen i Stockholm var den ledande församlingen i rörelsen. Redaktionen bestod under många år av Alfred Gustavsson och Lewi Pethrus. Tidskriften presenterar sig själv som en ”Tidning för andlig väckelse och fri mission”. Tidningen såg sig i första hand som en evangelisationsröst mer än ett organ för teologisk reflektion. Slutligen finns också årgångarna 1944–1965 av ”Den Kristne” tillgängliga. ”Den Kristne” presenterar sig själv som en ”Tidskrift för urkristen tro och förkunnelse”. Redaktionen bestod under många år av Lewi Pethrus som ansvarig utgivare med Henning Thulin i redaktionen. Tidskriften ”Den Kristne” är mer inriktad mot teologisk reflektion och debatt än de tidskrifter jag tidigare nämnt. Trots att dessa tidningar med alla sina årgångar innefattar tusentals sidor, har jag bara funnit ett fåtal artiklar som berör ämnet. Jag har gått igenom de artiklarna och valt att referera delar av dem, som ger en bild av synen på nattvarden inom den svenska pingströrelsen.

Det bör också klargöras att jag varit en del av pingströrelsen i princip hela mitt liv, vilket innebär att jag har med mig en förförståelse och måste hantera denna. Jag vinnlägger mig om att inte beskriva olika fenomen och företeelser utifrån min förförståelse utan försöker finna belägg för dessa i annat material.

De beskrivningar jag gör i jämförande syfte med andra kyrkofamiljer sker med utgångspunkt från översiktliga framställningar i ämnet, och är endast begränsade översikter. Då den svenska pingströrelsen i viss mån är sprungen ur en amerikansk förebild ser jag det som angeläget att jämföra med amerikansk pentekostal teologi. Jag har då valt att referera till ”Toward a Pentecostal Theology of the Lords Supper”, vilken delvis är en sammanställning av ett antal pentekostala teologer och ger en bra bakgrundsbild.

Utifrån ovanstående litteratur har jag också fört ett resonemang om hur den pentekostala hermeneutiken beskrivs och hur den kan ha påverkat synen på nattvarden inom svensk pingströrelse. Jag hänvisar även till tankar av pingstteologen Nils-Eije Stävare i samma fråga.

1.5 Avgränsning

Jag har koncentrerat mig på den pentekostala rörelsen i Sverige såsom den idag identifieras i Pingst FFS. För att kunna förstå den relaterar jag både till den pentekostala rörelsen internationellt och till den universella kyrkofamiljen. Genom några nedslag i de fåtaliga artiklar och böcker som behandlar ämnet har jag beskrivit nattvardssynen historiskt och även som den uttrycks idag genom ”Teologiska nätverket i Pingst”. När det gäller svensk pingströrelsens relation till amerikansk pingströrelse har jag i första hand utgått från Chris Greens bok som tidigare nämnts.

2. Tidigare forskning om Nattvarden inom pingströrelsen

Forskning i egentlig mening specifikt om nattvarden inom Pingströrelsen i Sverige är inte omfattande. Dock berörs frågan i några rapporter och någon avhandling. Ulrik Josefson tar upp frågan i sin avhandling ”Liv och övernog.” Josefsson utgår från Lewi Pethrus syn på nattvarden, som enligt Josefsons tolkning var att påminna om Jesus som person och om frälsningens grund i korsdramat.⁴ Jan-Åke Alvarsson nuddar vid frågan i boken ”Medlemskap i Pingst ” med ingången nattvarden betydelse för medlemsfrågan och behovet av ritualer som förenar.⁵ Josefson reflekterar också över Lewi Pethrus syn på nattvarden som en delaktighet i Kristus, samt uppfattningen att nattvarden är något mer än en vanlig måltid. Lewi Pethrus menar enligt Josefsson att den personliga kristna tron är grunden för om nattvarden skall ha en djupare mening. Josefsson konstaterar att trots att pingströrelsen var en rörelse, som prioriterade liturgisk frihet, så betonades nattvarden betydelse för frälsningen.⁶ Nils-Eije Stävare skriver i boken ”I ljuset av återkomsten” om nattvarden som en serie möten mellan Ordet och människan, Kristus och människan, medkristna samt ett möte med framtiden.⁷ Stävare poängterar i mötet med framtiden den starka eskatologiska syn, som präglade den tidiga pingstväckelsen. Förutom relativt korta avsnitt i några böcker av Lewi Pethrus samt andra predikanter inom den svenska pingströrelsen finns ett relativt begränsat skrivet material om nattvarden.

Svenska pingströrelsens centrala arkiv IPS⁸ innehåller visst insamlat skrivet material. I detta arkiv finns som tidigare nämnts ett antal tidskrifter inskannade, som kan anses utgöra en del av tidiga reflektioner kring pingst och nattvarden.

Slutligen kan nämnas att det finns en skrift från teologiska nätverket i svenska pingströrelsen, som man kan se som en sammanfattning av ett antal element ingående i synen på nattvarden inom Pingst FFS.

I nätverket ingår ett antal äldre och yngre pastorer samt några teologer och forskare med anknytning till akademien. I förordet till skriften ger författarna uttryck för sin förvåning över att så litet är skrivet om brödsbrytelsen/nattvarden i svensk pingströrelsens historia.⁹ Jag delar den uppfattningen.

Pingströrelsen i Sverige strävade i sin begynnelse efter att vara en lekmanarörelse, och betonade det allmänna prästadömet, innebärande att man såg sig som ett utvalt folk och att varje troende hade en direktrelation till Gud.¹⁰ Under många år kom rörelsen att inta en skeptisk hållning till teologisk utbildning och analys. En grundläggande inställning, som Lewi Pethrus

⁴ Josefsson, Ulrik, 2005, *Liv och övernog*. Skellefteå, Artos & Norma bokförlag, 229.

⁵ Alvarsson, Jan-Åke, 2011 *Medlemskap En tvärvetenskaplig studie av medlemskap i Pingströrelsen*, Uppsala, Institutet för tvärvetenskapliga studier, 110–111.

⁶ Alvarsson, Jan-Åke, *Liv och övernog*, 230.

⁷ Stävare, Nils-Eije, 2010, *I ljuset av återkomsten en bok om tro och liv*. Smedjebacken Libris förlag Scandbook AB, 90–96.

⁸ Institutet för pentecostala studier IPS Network Pingst FFS centrala arkiv i Stockholm, åtkomligt via inloggning på nätet efter inbjudan.

⁹ Teologiska nätverket i pingst, 2009 *Herrens måltid Trons Hemlighet*, Avesta, Pingst och Libris Förlag, Svenska Tryckcentralen, 6.

¹⁰Bibel 2000 1 Petr. 2:9.

ger uttryck för i del av sina skrifter¹¹, var att studerandet av bibeltexterna var viktigare än teologisk utbildning, Lewi Pethrus talar om andefyllda predikanter i motsats till välutbildade predikanter. Detta kan möjligen vara en del av förklaringen till att så lite har skrivits och forskats kring nattvardens roll och betydelse i den pentekostala kontexten. En stor del av de texter som finns om pingströrelsen handlar i första hand om dess utveckling och tillväxt, dvs. historiska skildringar.

3. Historisk bakgrund

Aposteln Paulus beskriver nattvarden i 1 Kor.11:23-28. Där talas om att göra denna handling till åminnelse av Jesu död och uppståndelse, med andra ord påminna om inkarnationen av Gud genom Jesus Kristus och det offer som gjordes genom Jesu lidande och död på korset. Dess innehåll och praxis berättar mycket om kyrkans tro och teologi och är centralt för den kristna tron. Nattvarden eller Herrens måltid är både ett ihågkommande av Jesu död på korset och en påminnelse om uppståndelsen och segern över synd och död.

Bibeltexten, oavsett om man läser i evangelierna eller i Paulus brev till Korintierna, ger en bild av en enkel och avskalad ceremoni. Utifrån sin läsning av texterna har sedan de olika kyrkorna använt ceremonin för att tolka dessa samt betona och utveckla särdrag i sin teologi. Genom att presentera ceremonin och dess innehåll på olika sätt och kanske även med olika ingångar lyfter man fram olika drag och trycker på olika delar i kyrkans lära.

Det som sker i påskmåltiden, som kom att bli grunden för nattvarden, är att Jesus utför en serie av handlingar, som ger påskmåltiden en ny och fördjupad dimension och beskriver det nya förbundet. Jesus tar ett bröd. Han välsignar det. Han bryter brödet, tackar Gud och ger till sina lärjungar. Han tar bägaren, tackar Gud, ger åt sina lärjungar att dricka. Han proklamerar att detta bröd och detta vin är min kropp och mitt blod. Ola Sigurdson uttrycker det som att Jesus använder ett antal verb, som representerar ett antal handlingar.¹² Dessa verb beskriver handlingar, som till det yttre är enkla och basala, men som kommit att stå för ett så viktigt innehåll för kyrkan i 2000 år.

3.1 Judisk påskmåltid

Varför firade överhudtaget Jesus denna måltid tillsammans med sina lärjungar? Grunden var den judiska påskmåltiden. Ordet påsk kommer av det hebreiska Pesach [פסח], som betyder passera, gå förbi. Måltiden firas för att minnas judarnas slaveri i Egypten och framförallt befrielsen. I samband med att det judiska folket lämnade slaveriet i Egypten lät Israels Gud ett antal plågor drabba landet för att tvinga Egyptens ledare Faraos att släppa judarna fria. Den sista plågan var den värsta. En mordängel gick fram över Egypten och dödade allt förstfött. Ängeln gick förbi de judiska hemmen. Tecknet för att ängeln skulle passera var att dörrposterna i det judiska hemmet var bestrukna med blod, blodet från ett felfritt lamm.¹³

Kring måltiden var knutet olika regler. Brödet skulle vara osyrat, ingen surdeg fick finnas i huset under sju dagar. Måltiden innehöll olika symboler. Bittra örter påminde om lidandet i Egypten. Det osyrade brödet vittnade om brådskan. Lammet, vittnade om blodet som räddade från döden. Måltiden intogs enligt gammal judisk sed liggande till bords. I texten sägs att dessa

¹¹ Pethrus, Lewi, 1995 *Hos Herren är makten*, Stockholm, C.E. Fritzes Bokförlag AB, 80–84.

¹² Sigurdsson, Ola, 2006, *Himmelska kroppar inkarnation, blick, kroppslighet*, Munkedal, Munkreklam AB, 513.

¹³ Bibel 2000 2 Mos. 12:1–28.

regler skall gälla för all framtid. Måltiden firades den femtonde dagen i månaden Nisan enligt den judiska kalendern¹⁴ och firas på samma sätt än idag.

För Jesus som jude och för hans lärjungar var det en självklarhet att fira påskmåltiden. Vi kan läsa i evangelierna om de förberedelser som gjordes av Jesu lärjungar på hans uppdrag. En lokal för måltiden måste ordnas, inköp av olika inslag i måltiden behövde göras. I alla dessa handlingar finns inslag av symbolik. Vi kan se att blodet hade en central betydelse i firandet av påskan. Lammets blod som ströks på dörrposterna räddade judarna från dödsängeln i Egypten. Hela måltiden handlar om befrielse från förtryck. Man firade inte bara detta utan också att man hade nått det utlovade landet. Det är svårt att nog värdera hur central denna måltid var i den judiska religiösa traditionen, men också i den kulturella. Efter att Jerusalem förstördes år 70 efter Kristus och det judiska folket fördrevs och skingrades över hela den kända världen, har påskmåltiden ända fram i våra dagar varit en sammanhållande måltid och en institution i det judiska livet. Påskmåltiden var ett synligt uttryck för det judiska folkets sammanhållning.

3.2 Nattvardens instiftande

Ur denna måltid kom den kristna nattvarden eller Herrens måltid att utvecklas. Nattvarden i sig utgör ett tydligt tecken på den nära kopplingen mellan de gamla förbunden mellan det judiska folket, Guds egendomsfolk och Gud som det beskrivs i GT och den kristna traditionen eller som vi bland betecknar det nya förbundet. Blodet från Jesu offerdöd räddade mänskligheten och försonade den med Gud på samma sätt som blodet från lammet räddade det judiska folket från mordängeln.¹⁵ Gemensamt för den judiska påskmåltiden och den kristna nattvarden är också momentet av att minnas. Minnas räddningen! I den judiska påskmåltiden minns man det judiska folkets räddning från det egyptiska förtrycket. I den kristna nattvarden vidgas perspektivet till att också omfatta hedningarna, dvs. alla folk inklusive Guds egendomsfolk, det utvalda folket. Nattvarden är till skillnad från påskmåltiden universell och kan delas av alla folk. Gemensamt för alla som firar nattvard är att man minns vad som skedde vid försoningen. Det grekiska ordet *anamnes*, som uttrycker detta, betyder återkalla eller återuppleva.¹⁶ Att minnas beskrivs genomgående för alla kristna riktningar som ett av de centrala momenten i Herrens måltid.

När vi går tillbaka till själva nattvarden eller Herrens måltid som den beskrivs i evangelierna, så inser vi att själva brödsbrytandet och skiftandet av bågaren var en del av en större måltid med flera moment, som vi tidigare nämnt med lammet, örterna och så vidare. Men Jesus för också in nya moment i måltiden. Det viktigaste är kanske länken till hans egen nära förestående död på korset. Detta uttrycks genom kopplingen mellan brödet och hans kropp samt vinet och hans blod. Hur stark denna koppling är, om den innebär att brödet och vinet ändrar karaktär under nattvarden och förvandlas till kött och blod till sina inre egenskaper är en fråga som man ser olika på i de olika kyrkofamiljerna.

Låt oss nu se på hur måltiden och dess betydelse hanteras i våra fyra stora kyrkofamiljer. Jag tänker då på den romersk katolska, den ortodoxa kyrkan, den luthersk-protestantiska kyrkan samt den reformerta kyrkan. Jag anger bara vad jag uppfattar som huvuddragen i nattvardens innebörd, och eventuella skillnader mellan synsätten.

¹⁴ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens Måltid, Trons hemlighet*, 16–17.

¹⁵ 2 Mos.12:1–13.

¹⁶ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens Måltid, Trons hemlighet*, 29.

4. De olika kyrkofamiljernas syn på nattvarden i korthet

4.1 Romerskkatolska kyrkan

En fråga som hanteras olika i kyrkofamiljerna är hur Kristi närvaro manifesteras i måltiden. Hur ser denna närvaro ut och vad får den för konsekvenser? Om vi börjar med den romerskkatolska kyrkan så tolkar den Jesu ord ”Detta är min kropp... Detta är mitt blod.” på ett, som jag uppfattar det bokstavligt sätt. I nattvarden, i ett speciellt skede förvandlas bröd och vin till Jesu kropp och blod, den så kallade transubstantiationen. När prästen lyfter upp brödet och vinet konsekreras dessa till Jesu kropp och blod. Tanken att brödet och vinet inte är vanligt bröd och vin utan speciellt utvalt med unika egenskaper går tillbaka ända till Justinius Martyren på 150 talet e.Kr. som säger att detta inte är ”vanligt” bröd och vin utan ”eukaristi”, Herrens kropp och blod.¹⁷ Ur reflektionen, att detta är något mer än vanligt bröd och vin, kan kyrkan sedan ha gått vidare till en ännu djupare tolkning innebärande att brödets och vinets egenskaper eventuellt förändras under ceremonin.

Brödet och vinets yttre accidenser förblir oförändrade. Bröd är fortfarande bröd och vin är fortfarande vin, men de inre egenskaperna har förändrats och är nu Kristi kropp och blod. Brödet och vinets metafysiska väsen förvandlas och blir till Jesu kropp och blod. Denna konsekration förblir även efter att måltiden är avslutad.

Detta förhållande får helt naturligt konsekvenser för hur dessa båda gåvor skall hanteras efter nattvardens slut. Kristi kropp och blod måste då hanteras med största respekt och vördnad, eftersom de behöll de aktuella egenskaperna av att vara Kristi kropp och blod. Eftersom brödet och vinet var Jesu kropp och blod bokstavligen, så fanns en stark oro för att blodet genom misstag kunde spillas ut och därigenom behandlas på ett ovärdigt sätt. För att inte riskera detta undvek man att dela ut nattvarden i dess båda gestalter, och församlingen fick i regel endast mottaga brödet dvs. Jesu kropp. Enligt den romerskkatolska synen finns också ett offermoment, det så kallade mässoffret. Mässan manifesterar närvaron vid Kristi offer, men fortfarande finns det bara ett slutgiltigt offer, Jesu död på korset.¹⁸

Prästen som celebrerade mässan var på många sätt en centralfigur i sammanhanget. Tanken var att mässan skulle ledas av biskopen, men han kunde bemyndiga presbytern att leda mässan. Som en konsekvens av att brödet och vinet konsekreras till Jesu kropp och blod och att detta förhållande bestod även efter mässans slut, måste gåvorna, då framförallt brödet, förvaras på ett speciellt sätt. Vinet var i regel konsumerat av celebranten. De överblivna gåvorna förvarades i ett avskilt skåp, ett så kallat tabernakel. En konsekvens av att förvara gåvorna så var att de kunde bäras ut för att välsigna församlingen och omgivningarna. Man bar på ett konkret sätt ut Jesus Kristus till folket. Man kan också bära ut gåvorna till sjuka och avsidestagna.

4.2 Ortodoxa kyrkan

Den ortodoxa grenen av kyrkan använder gärna ordet eukaristi för att beteckna nattvarden. Ordet kan översättas med tacksägelse. Utifrån betraktat framstår den ortodoxa liturgin jämfört med andra kyrkors, som kanske den mest komplicerade och omfattande, men också som en återkommande presentation av den ortodoxa teologin. I likhet med den romerskkatolska kyrkan tror den ortodoxa kyrkan att bröd och vin efter konsekrationen blir Kristi kropp och blod, inte

¹⁷ Cavallin, Lars, 1982, *Tro och Liv i den Katolska kyrkan*, Lund, Bröderna Ekstrands Tryckeri AB, 111.

¹⁸ Cavallin, Lars, *Tro och Liv i den Katolska kyrkan*, 111–112.

bara symboliskt utan på riktigt. Ortodoxa kyrkan är tydlig med att det föreligger en förändring och talar om en ”metaballo”, vilket är ett neutralt ord som kan översättas med vända, förvandla eller förändra.¹⁹ Man uttrycker sig på sätt och vis försiktigare i den ortodoxa kyrkan. Man är klar på att det sker en förvandling av brödet och vinet, men undviker att försöka förklara det på det aristoteliska sätt som den romerskkatolska kyrkan gör. Johannes av Damaskus uttrycker det så här: ”Om du frågar hur detta sker, är det nog för dig att veta att det är genom den Helige Ande”.²⁰

Liksom i den romerskkatolska kyrkan förvaras det välsignade sakramentet, bröd och vin, ofta i ett tabernakel på altaret. De överblivna gåvorna används inte i några offentliga andakter utan reserveras för att ge kommunion till de sjuka. Prästen välsignar folket med sakramentet under liturgin, men aldrig utanför den.²¹ Hur ser ortodoxa kyrkan på offerinslaget i eukaristin, finns det ett sådant? I eukaristin är det Kristus själv, som är det offer som bärs fram. Kristus är inte bara det offer som bärs fram, han är också den som utför offret. Kristus är både offer och den som utför offret. Eukaristin är då inte endast en åminnelsehögtid, även om detta är viktigt, utan den är det sanna offret.²²

I den ortodoxa kyrkan tas nattvarden emot i båda gestalterna. Församlingen får del av både bröd och vin. Nattvarden delas igenom att brödet läggs på en sked tillsammans med vinet. Efter välsignelsen som avslutar nattvarden går församlingen fram och får en bit bröd var. Detta bröd är då inte konsekrerat, men kommer ändå från samma bröd, åtminstone delvis. Även icke ortodoxa uppmuntras att ta del av detta bröd som ett tecken på gemenskap. Att ta del av brödet är att få del av gemenskapen och Kristi kärlek. Gemensamt med den romerskkatolska kyrkan är dock synen på förvandlingen av bröd och vin till Kristi kropp och blod, och att dessa förblir Jesu kropp och blod även efter att nattvarden avslutats.

4.3 Lutherska protestantiska kyrkofamiljen

När vi går vidare och reflekterar över den lutherska nattvardssynen kan vi se både likheter och skillnader gentemot den katolska/ortodoxa synen. Gemensamt är synen på nattvarden som ett viktigt sakrament. Skillnaden finns på flera plan. En väsentlig skillnad finner vi i synen på brödet och vinet i förhållande till Kristi kropp och blod. Om vi går till Martin Luthers teologi så formulerar han det som att nattvardselementen är Jesu kropp och blod. Man talar om den så kallade realpresensen. Brödet och vinets natur ändras i nattvarden. Förändringen innebär att brödet och vinet i sig är oförändrade till det yttre, men förmedlar Kristus själv. Luther illustrerar detta genom att påpeka hur en bit järn som läggs i elden blir glödhet. Den är fortfarande järn men värmen finns där också och förmedlar Jesus Kristus.²³ Här anknyter man på sätt och vis till Augustinus som betonar att nattvardens under sker genom Ordet. I likhet med romerskkatolska kyrkan och den ortodoxa definieras nattvarden som ett sakrament.

Ett viktigt inslag i den luthersk-protestantiska nattvardssynen är gemenskapstanken, men Luther talar även om ett lovets offer, ett tackoffer. Detta var på det enda sätt som offertanken kunde komma in i Luthers nattvardssyn.²⁴ Tanken på ett offer i nattvarden, ett så kallat

¹⁹ Ware, Kallistos, 2003, *Den ortodoxa kyrkan*, Skellefteå, Artos& Norma bokförlag, 288.

²⁰ Ware, Kallistos, *Den ortodoxa kyrkan*, 289.

²¹ Ware, Kallistos, *Den ortodoxa kyrkan*, 290.

²² Ware, Kallistos, *Den ortodoxa kyrkan*, 290–291.

²³ McGrath, Alister (red.), 2006, *Kristen Tro*, Örebro, Libris förlag, 242–243.

²⁴ Brilioth, Yngve, 1951, *Nattvarden i Evangeliskt Gudstjänstliv*, Stockholm, Svenska Kyrkans Diakoniförlag, 194.

mässoffer, är något som Luther i övrigt tar avstånd ifrån och polemiserar mot. Även om den lutherska synen innebar att brödet och vinet inte var Jesu kropp och blod efter det att mässan upphört, påverkades ändå hanteringen av brödet och vinet efter mässans slut. Kvarvarande bröd och vin måste behandlas med respekt och kunde inte hanteras hur som helst, utan en praxis fanns hur de skulle behandlas.

4.4 Reformert Nattvardssyn

Jag väljer här i min framställning att i första hand relatera till Calvins tankar och reflektioner kring nattvarden. Gemensamt för den lutherska och den reformerta synen på nattvarden var avståndstagandet från mässoffret. Den reformerta familjen går ännu ett steg längre och talar inte alls om någon förvandling av bröd och vin. Här ser man det mera som att det är själen, som tar emot Jesu kropp och blod och att måltiden är till för den. Det finns ingen lokal närvaro av Jesus Kristus i nattvarens olika gestalter i form av bröd och vin.²⁵ Calvin talar om att "Kristus när våra själar genom tron med den Helige Andes kraft".²⁶ Calvin är tydlig med att instiftelseorden i sig är avgörande för meningen med nattvarden. En konsekvens av detta var att det var nödvändigt att deltagarna i måltiden förstod vad som sades. Orden måste läsas och uttalas på det lokala tungomålet. Här kan spåras en polemik mot romerskkatolska kyrkan där mässan celebrerades på latin.²⁷ Tydligt i Calvins läsning och förståelse av nattvarden är att den förmedlar Guds välbehag till de kristna som en god och barmhärtig far.²⁸

Förutsatt att det inte finns någon direkt lokal närvaro i bröd och vin enligt Calvin, är Kristi närvaro på ett generellt plan i mässan naturligtvis inte ifrågasatt. Är det då överhuvudtaget nödvändigt att ha de båda elementen närvarande i mässan? Återigen blir ordets betydelse avgörande. Genom ordet skapas något, (här kan vi återkoppla till Calvins syn på skapelsen genom Guds allsmäktiga ord). Genom ordet, i det här fallet instiftelseorden från korintierbrevet 11:23-27 proklamerar viktiga grundläggande sanningar enligt Calvin. a) Deltagarna i nattvarden skall själva pröva sina samveten. b) De ovärdiga skall inte inkluderas i måltiden, c) En proklamation av nattvarens har betydelse för syndaren, som erkänner sig som syndare, men litar på Guds rättfärdiggörande kraft i deras liv. d) En manifestation av Kristi löften uttrycks i sakramentet. e) Mässan skall ses som en akt av trygghet och förtröstan på Guds nåd som i uttrycket "Sursum Corda" upplyfta hjärtan och sinnen mot Gud.²⁹ Vinet och brödet blir i fokus genom ordet. Ordet ger mening genom de tecken som brödet och vinet utgör. Tecken blir på det sättet viktiga, trots att de saknar fysisk koppling till Jesu kropp och blod. Mässan var för Calvin en källa till kunskap om de kristnas förening med Kristus, vilket förutsatte en korrekt kunskap om eukaristin. Vi ser här en helt annan ingång och relation till mysteriet i mässan jämfört med både ortodoxa och romerskkatolska kyrkan. Calvin talar om att använda världsliga ting för att beskriva en gudomlig verklighet. Brödet och vinet speglar en andlig verklighet.³⁰

²⁵ Brilioth, Yngve, *Nattvarden i Evangeliskt Gudstjänstliv*, 236.

²⁶ Brilioth, Yngve, *Nattvarden i Evangeliskt Gudstjänstliv*, 240.

²⁷ Davis, Thomas J, 2008, *This is my body, The Presence of Christ in Reformation thought*, Grand Rapids USA, Baker Academic Baker Publishing Group, 65.

²⁸ Davis, Thomas, J, *This is my body The presence of Christ in Reformation*, 66.

²⁹ Davis, Thomas, J, *This is my body The Presence of Christ in Reformation Thought*, 66.

³⁰ Davis, Thomas, J, *This is my body The Presence of Christ in Reformation Thought*, 72.

4.5 Baptistisk Nattvardssyn

Inför ett närmare studie av den pentekostala synen är det rimligt att också anknyta till den baptistiska traditionen avseende nattvarden. Det är naturligt att göra så emedan den svenska pingströrelsen på många sätt är sprungen ur den baptistiska. På Svenska Baptistsamfundets allmänna kongress 1978 beslutade kongressen att tillsätta en arbetsgrupp som skulle göra en studie över samfundets hållning till nattvarden. Det resulterade i en rapport som publicerades i boken "När vi bryter det bröd...". Där går arbetsgruppen igenom samfundets nattvardssyn och även den förändring, som successivt lett till ett mer öppet nattvardebord. Man uttrycker det numera som att nattvardebordet inte är församlingens nattvardebord utan Herrens bord.³¹ Man reflekterar över nattvarden utifrån följande tankar uttryckt som ett antal möten.

I nattvarden möter vi Ordet Jesus, Kristus själv, Kristi Lärjungar, hela mänskligheten, den kommande domen samt framtiden.³² I den nattvardssyn som sedan kom att bli den gemensamma och formulerades när Svenska Baptistsamfundet blev en del av Equmeniakyrkan betonas också att den är öppen för var och en som söker gemenskap med Kristus. Gåvorna förmedlar Kristi närvaro. Genom bön om Den Helige Andes närvaro firas nattvarden till minne av Jesus Kristus och hans försoningsdöd till syndernas förlåtelse. Måltiden kännetecknas av tacksägelse, lovprisning och ett levande hopp.³³

5. Nattvardssyn i den tidiga pingströrelsen i USA och Sverige - historisk tillbakablick

När Filadelfiaförsamlingen i Stockholm uteslöts ur Baptistsamfundet handlade det om olika syn på vilka som skulle få dela nattvardsgemenskapen. Innehållet och formerna för nattvarden var inte en aktuell fråga i detta läge. Frågan var hur öppen nattvardsgemenskapen skulle vara. Det handlade inte om en total öppenhet eller ej, utan fastmer förhållandet till samfundet. Baptistsamfundet knöt nattvardsgemenskapen till medlemskapet i Baptistförsamlingen, medan Filadelfiaförsamlingen öppnade för deltagare som var troende och döpta. Som jag sagt tidigare kan denna skillnad ha varit grundad i en mer individuell syn på nattvarden än den som baptistsamfundet förespråkade. Grundhållningen i pingströrelsen kom att bli, att nattvarden var en högtid för troende och döpta. Med troende avsågs personer som tagit personlig ställning i en ålder då man ansågs i stånd att fatta ett sådant beslut. Med döpta avsåg man troendedöpta genom nedsänkning, dvs. det traditionella baptistdopet. Öppenheten avsåg alltså inte en öppenhet mot den kristna kyrkan i sin helhet. Dock fanns ett inslag av universalitet i den meningen att det formella medlemskapet i den församling nattvarden firades, inte var nödvändigt.³⁴

³¹ Åqvist, Berit, 1998, *Tro Frihet Gemenskap, svensk baptism genom 150 år*, Örebro, Svenska Baptistsamfundet och Bokförlaget Libris, 208.

³² Person, Lars-Åke W, Aourell, Göte, Bardh, Ulla, Carlsson Else-Marie, Lagergren, David, Svensson, Nils-Eije, 1981. *När vi bryter det bröd...* Klippan, Westerbergs Förlag, 109–111.

³³ Hämtat från Equmeniakyrkans hemsida teologisk grund för Equmeniakyrkan www.equmeniakyrkan.se/var-tro/teologisk-grund, 2019-05-21.

³⁴ Struble, Rhode 1983, Avhandling *Den samfundsfria församlingen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Den Svenska Pingströrelsens församlingssyn 1907–1947*, Stockholm Almqvist & Wiksell International, Kapitel 3a.

På sikt kom detta att innebära, att den som bekände sig vara troende och döpt kunde fira nattvard utanför den egna lokala församlingen. Huruvida detta i praktiken var vanligt förekommande är mer osäkert. Relativt tidigt kom det att utvecklas en form där nattvarden firades i det så kallade församlingsmötet, där i praktiken endast den lokala församlingens medlemmar deltog. Den exklusivitet i form av att nattvarden riktar sig till troende och döpta, är i sig inget unikt för pingströrelsen, skillnaden är mera hur man definierar begreppen, och om någon ledande i församlingen validerar dessa.

5.1 Assemblies of God

Assemblies of God kom tidigt att bli en av de stora kyrkorna i den amerikanska pingströrelsen, och jag väljer därför att referera till den. Relativt tidigt i den internationella pingströrelsens historia formulerade styrelsen i Assemblies of God, USA i oktober 1916 följande: "The Lord's Supper, consisting of the elements, bread and the fruit of the vine, is the symbol expressing our sharing the divine nature of our Lord Jesus Christ, 2 Pet. 1:4; a memorial of his suffering and death, 1 Cor.11:26; and a prophecy of His second coming, 1 Cor. 11:26; and is enjoined on all believers until He comes."³⁵

Här talas om att dela Jesu Kristi gudomliga natur, att minnas hans lidande och död och att se fram mot hans återkomst. Huvuddragen blir här att dela, att minnas och att se fram emot hans återkomst. Man talar inte specifikt om närvaro av Jesus Kristus i brödet och vinet. Bröd och vin symboliserar delaktighet i Jesu Kristi gudomliga natur. Med orden "our sharing" kan man skönja en gemenskapstanke, gemenskap i första hand med Jesus Kristus men också med andra troende. I ordet återkomst fanns en referens till Jesu andra återkomst, ett tydligt eskatologiskt perspektiv. Dessa tankar återfinns i allt väsentligt i den svenska pingströrelsens nattvardssyn.

5.2. Tidskriftsartiklar från rörelsens början och framåt

Jag har gått igenom vad som skrivits om nattvarden i tre olika tidskrifter som kan räknas antingen som pingströrelsen närstående eller ägda av pingströrelsen. Den äldsta tidskriften är "Brudgummens röst" som gavs ut i Örebro, och jag har tittat på årgångarna 1911–1922, där jag funnit några artiklar som reflekterar över nattvarden och dess betydelse i församlingen. Vidare har jag gått igenom "Evangelii Härold" årgångarna 1915–1965 och sökt artiklar om nattvarden i pingst. Slutligen har jag gått igenom tidskriften "Den Kristne" årgångarna 1944–1965. Den Kristne är en tidskrift med något mer teologisk inriktning än Evangelii Härold, vilken nog mer får betraktas som en utåtriktad evangelisationstidning.

5.3 "Brudgummens röst"

I "Brudgummens röst" skriver en av redaktörerna en reflektion på temat att vara med vid Herrens bord utan att ta del i Herrens måltid. Artikelförfattaren trycker i sin artikel på att i nattvarden förkunnas Kristi död, inte en döende Kristus utan en död Kristus, som en gång för alla dött för våra synder. Det är inte en offermåltid. Måltiden är viktig och man varnas för att behandla den lättsinnigt. Författaren kopplar också till deltagarens personliga förhållande till Gud som avgörande för rätten att delta i nattvarden. Det är viktigt att pröva sig själv.³⁶

I nummer 11 från 1916 samma "Brudgummens röst", finner jag ytterligare en artikel som berör Herrens bord. Artikeln reflekterar över delaktigheten i nattvarden med Kristi kropp och blod.

³⁵ Green, Chris, *Toward a Pentecostal Theology of the Lords Supper*, 152.

³⁶ Redaktionsmedlem E.D. 1916 oktober "Herrens Måltid", *Brudgummens röst*, 155.

Vidare efterlyses en mer bibeltrogen syn på nattvarden, då i viss mån i polemik med Svenska Kyrkan. Artikeln mynnar ut i en uppfattning att nattvarden är viktig och bör firas betydligt oftare än vad som var fallet enligt författaren.³⁷ Gemensamt för artiklarna är att de betonar exklusiviteten i nattvarden i den meningen att den riktas till troende och döpta, och också betonar allvaret i densamma.

5.4 ”Evangelii Härold” – Lewi Pethrus

I ”Evangelii Härold” från den 24 februari 1916 refereras ett föredrag av Lewi Pethrus hållet i Filadelfiasalen den 19 februari 1912. Notera att det rubriceras som föredrag och inte predikan samt får ses som en form av programförklaring från Lewi Pethrus sida. Han börjar med att betona nattvardens stora betydelse, då han upplever att frågan inte fått den uppmärksamhet han ansåg den borde ha.³⁸ Han skriver: ”Det är många kära Guds barn, som icke alls satt sig in uti vad det innebär att sitta ner för att äta av brödet och dricka av kalken. Och därigenom att de icke fatta innebörden, förlora de den välsignelse de eljest skulle få”.³⁹ Lewi Pethrus talar också om vikten att på värdigt sätt fira måltiden. Den som tar emot nattvarden på ett ovärdigt sätt riskerar att dra en dom över sig. Pethrus hänvisar här till Paulus uttalande till församlingen i Korint om deras sätt att fira måltiden, som ses som ett varnande exempel på ett ovärdigt sätt att fira Herrens måltid.

Pethrus börjar sedan med att först trycka på måltidens betydelse som en åminnelse av Jesu död, en möjlighet att minnas vad Jesu död betyder för människan i frälsningsläran. Pethrus skriver ”Så ofta församlingen kommer tillsammans för att bryta bröd vallfärdar hon till korset, och där samlas själarna omkring sin Frälsare, som köpt dem med sitt blod”.⁴⁰ Här beskrivs nattvarden som ett slags inre resa tillbaka till korset och korsfästelsen.

Vidare formulerar Pethrus nattvarden som en delaktighet av Kristi lekamen och blod. Han väljer att inte ta ställning till huruvida någon förvandling av brödet och vinet sker i samband med nattvarden. Han skriver: ”Vi veta att de lärda disputerar mycket om, huruvida brödet förvandlas och blir kött, och om vinet förvandlas och blir blod. Den frågan vilja vi icke diskutera med dem, utan låt oss endast säga som skriften säger; vi bli delaktiga av Kristus genom att vi njuta denna måltid”.⁴¹ Pethrus kopplar denna delaktighet till tron och dopet. För att bli delaktig i Kristi kropp och blod måste du tro på detsamma. Det finns enligt Pethrus ingen fristående effekt av nattvarden. Sakramentet kräver tro för att verka.⁴² Lewi Pethrus kommer att återkomma till denna fråga längre fram i en av sina skrifter, som jag kommer att återknyta till. Där går han ett steg till i sin analys.

I sitt föredrag tar Lewi Pethrus också upp välsignelsen i nattvarden. Kristi blod ses som en välsignelse för människans ande, Kristi kropp som en välsignelse för människans kropp. Här talas om en möjlighet till kroppsligt helande i nattvarden. Pethrus själv är medveten om att detta sätt att reflektera inte är helt okontroversiellt och menar, att skulle jag ha tolkat det fel så kan det ju inte vara en farlig villfarelse, då den ju har så mycket gott med sig.⁴³ Lewi Pethrus

³⁷ Reduktionsmedlen E.D. 1916, ”Herrens Bord” *Brudgummens röst*, 163–165.

³⁸ Pethrus, Lewi, 1916. ”Nattvardens betydelse”, *Evangelii Härold*, 24 februari, 29.

³⁹ Pethrus, Lewi, ”Nattvardens betydelse”, *Evangelii Härold* 24 februari 1916, 29 spalt 3.

⁴⁰ Pethrus, Lewi, ”Nattvardens betydelse”, *Evangelii Härold* 24 februari 1916, 30 spalt 2

⁴¹ Pethrus, Lewi, ”Nattvardens betydelse”, *Evangelii Härold* 24 februari 1916, 30 spalt 2.

⁴² Pethrus, Lewi, ”Nattvardens betydelse”, *Evangelii Härold* 2 mars 1916, 37 spalt 2.

⁴³ Pethrus, Lewi, ”Nattvardens betydelse”, *Evangelii Härold* 2 mars 1916 sidan 37 spalt 4.

återkommer till helandenaspekten genom nattvarden i boken ”Hänryckningens tid”, där han under rubriken ”En sällsam nattvardsgång” beskriver en nattvard i samband med en svår epidemi i Sverige. Han kopplar där nattvarden till ett beskydd för svår sjukdom. I nattvarden fanns en form av beskydd mot sjukdomen.⁴⁴

Slutligen skriver Pethrus om nattvarden som en förkunnelse av Herrens död. Förkunnelsen är riktad både till dem som deltagar i nattvarden men även till dem som inte deltagar. Att fira nattvard ser Pethrus även som en predikan till, som han uttrycker det, den osynliga världen.⁴⁵

5.5 ”Den Kristne ”– Algot Eriksson och Gustav Söderberg

I tidskriften ”Den Kristne” årgång 1949 gör en av rörelsens pastorer Algot Eriksson en kort sammanfattning vad han uppfattar som kärnan i den pentekostala nattvardssynen. Han betraktades då som en kunnig och auktoritativ bibellärare. Algot Eriksson fastslår att nattvarden instiftades av Jesus den natt han blev förrådd (1Kor.11:23). Nattvarden var framförallt församlingens egendom. Jesus gav de heliga gåvorna till lärjungarna, inte till icke-troende. Nattvardens instiftande skulle ske under bön och sång (Matt 26:26–27,30) och beskrevs som en åminnelsemåltid. Dessutom var den en förbundsmåltid. Förbundet mellan Jesus och församlingen förnyades. Algot Eriksson kallade den en bekännelse- och förkunnelsemåltid, ett tillfälle att bekänna sin tro på Kristus. Måltiden syftade också till gemenskap och förbrödning och till tacksägelse, en symbol för de kristnas enhet Slutligen var det en måltid, som genom välsignelsens kalk skulle fylla deltagaren med himmelsk kraft.⁴⁶

Algot Eriksson talar också om ett rätt mottagande av nattvarden. Där kommer åter kravet in på att vara troende och döpt. ”Ett orätt begående av nattvarden är en synd och en dom väntar”.⁴⁷ Eriksson vidgar i viss mån innebörden av nattvarden och lägger in fler aspekter på densamma. Samtidigt drar han gränsen tydligare mellan de som var värdiga att deltaga och de som inte var det. Han betonar vikten av ett värdigt kristet liv. Samtidigt får detta inte avskräcka den troende från att ta nattvarden. ”Om vi inte leva så, att vi på ett värdigt sätt kunna deltaga i Herrens nattvard, huru skola vi då kunna få vara med vid den himmelska högtidsfesten?”.⁴⁸ Här kan vi se en tydlig referens till ett eskatologiskt perspektiv. Nattvarden syftar framåt mot Jesu Kristi andra återkomst och förebådar den himmelska festen för alla troende och döpta.

Man kan även finna artiklar, som riktar in sig på delar av själva ceremonins utformning. Gustav Söderberg skriver i en artikel i ”Den kristne” årgång 1948 om bruket av särkalkar. Han argumenterar med utgångspunkt från bland annat Paulus brev till korintierna att det var viktigt med en gemensam kalk och helst ett enda bröd för att betona delaktigheten i Kristus, men också med varandra i församlingen.⁴⁹ Gustav Söderberg polemiserar hårt mot de som av hygieniska skäl inte vill dela kalk med andra och gör det till en trosfråga. Har man bara tro så blir man inte sjuk.⁵⁰

⁴⁴ Pethrus, Lewi, 1954. *Hänryckningens tid*, Stockholm, C. E. Fritzes bokförlag, 146–154.

⁴⁵ Pethrus, Lewi, 1916, ”Nattvardens betydelse” *Evangelii Härold* 2 mars 1916,38 spalt 1.

⁴⁶ Eriksson, Algot 1949. ”Herrens Nattvard”, *Den Kristne*, årgång 1949, 89.

⁴⁷ Eriksson, Algot, ”Herrens Nattvard”, *Den Kristne* årgång 1949, 88–89.

⁴⁸ Eriksson, Algot, ”Herrens Nattvard”, *Den Kristne* årgång 1949, 89.

⁴⁹ Bibel 2000 1 Kor. 10:16-17.

⁵⁰ Söderberg, Gustav 1947. ”Behöver vårt nattvardsfirande reformeras?” *Den Kristne* årgång 1948, 381–382.

5.6 ”Den Kristne” – Henning Thulin

Henning Thulin var tidigare präst i Svenska kyrkan och hade luthersk bakgrund. Han skrev några artiklar i ”Den Kristne” om nattvarden i Pingströrelsen där han lyfter fram fem moment i nattvarden: a) Åminnelsemomentet, måltiden som ett sätt att minnas Jesus själv, men framförallt försoningen på korset. ”Liksom brödet brytes sönder och utdelas mellan hans lärjungar, så bröts hans lekamen sönder på korset för att giva oss evigt liv”.⁵¹ b) Tacksägelsemomentet, ” man tackade Gud och bröt brödet och drack vinet i en atmosfär av lovsång till Gud för Golgata”.⁵² c) Gemenskapsmomentet, gemenskap med Kristus och församlingen, enligt Thulin inte bara med den lokala församlingen utan också med den universella kroppen, som omfattar alla ”kristtrogna själar”.⁵³ d) ”Delaktiggörelsen eller mysteriet”⁵⁴, där Thulin går ett steg längre och talar om att man i nattvarden får del av Jesu kropp och blod, inte bara symboliskt utan på ett påtagligt sätt. Thulin skriver ”Den som verkligen i tro anammar Herrens lekamen och blod såsom Kristi Kropp och Kristi blod, han får Kristus själv som gåva”.⁵⁵ Slutligen diskuterar Thulin (e) nattvarden som innehållande ett offermoment, i det att han anknyter till kärleksmåltiden, därigenom att varje kristen tog med sig mat som blev en kärleksmåltid, en så kallad agapemåltid. Därefter välsignades bröd och vin och man firade brödsbrytelsen.⁵⁶

I Henning Thulins reflektioner kring nattvarden kan man enligt min tolkning skönja hans lutherska bakgrund. Tankar som snuddar vid den lutherska synen på realpresensen är tydliga i hans skrivelser. Thulin skriver med utgångspunkt från evangelietexten i Matt 26:26–28 ”Jesus säger här klart och tydligt: detta är min lekamen. Detta är mitt blod. Ordet är kan icke i detta sammanhang tolkas symboliskt”.⁵⁷

I en annan artikel från 1951 i ”Den Kristne” uttrycker Thulin sitt missnöje med valet av alkoholfritt vin i nattvarden samt att brödet borde vara osyrat.⁵⁸ Han ser det som ett avsteg från bibelordet. Brödet och vinets beskaffenhet är viktiga enligt Thulin.

5.7 ”Den Kristne” – Tage Sjöberg

Tage Sjöberg var en känd pingstpastor under 50- och 60-talet. Han sammanfattar sin tolkning av pingströrelsens nattvardssyn i några punkter. Nattvarden som a) en åminnelsemåltid, som förvandlar historiens mörkaste natt till ett ljusst minne av försoningsverket och är ett tillfälle till tacksägelse och lovsång⁵⁹, b) en tydlig markering av gemenskapens exklusivitet. ”Det är ett avskilt bord och endast för Herrens lärjungar, var och en som tar del av detta bord måste vara avskild från synden och världen”.⁶⁰, c) ett verkligt bord som skall ge uttryck för de kristnas gemenskap, d) en påminnelse om Jesu Kristi seger på korset, e) en påminnelse om Kristi andra återkomst, ett eskatologiskt inslag samt f) ett tillfälle till självprovning.

⁵¹ Thulin, Henning 1951. Nattvarens betydelse Den Kristne-Trons Kamp årgång 1951, 336.

⁵² Thulin, Henning, ”Nattvarens betydelse”, *Den Kristne -Trons kamp*, årgång 1951, M337.

⁵³ Thulin, Henning, ”Nattvarens betydelse”, *Den Kristne-Trons kamp*, årgång 1951, 337.

⁵⁴ Thulin, Henning, ”Nattvarens betydelse”, *Den Kristne-Trons Kamp*, årgång 1951, 337.

⁵⁵ Thulin, Henning, ”Nattvarens betydelse”, *Den Kristne-Trons kamp*, årgång 1951, 337.

⁵⁶ Thulin, Henning, ”Nattvarens betydelse”, *Den Kristne-Trons kamp*, årgång 1951, 338.

⁵⁷ Thulin, Henning, ”Nattvarens betydelse”, *Den Kristne-Trons kamp*, årgång 1951, 337.

⁵⁸ Thulin, Henning, ” Dopet och nattvarden”, *Den Kristne-Trons kamp*, årgång 1951, 142.

⁵⁹ Sjöberg, Tage, 1956. ” Herrens bord”, *Den Kristne årgång* 1956, 105.

⁶⁰ Sjöberg, Tage, 1956. ”Herrens bord”, *Den Kristne årgång* 1956, 106.

Vi kan i Sjöbergs framställning se inslag av exklusivitet där Måltiden endast är för de ”verkligt troende” med betoning på den starka gemenskapen mellan de utvalda. Det eskatologiska inslaget är också starkt.

5.8 Lewi Pethrus 60 år senare

Jag har redan tidigare refererat till Lewi Pethrus föredrag från 1912 om nattvarden. Pethrus tar upp frågan återigen i sin bok ”Timmermannen från Nasaret” som kom ut 1973, alltså drygt 60 år senare. Pethrus är i sin framställning tydlig med kopplingen till den judiska påsken och befrielsen från slaveriet i Egypten. Lika tydlig är han med att den nattvard som instiftas är en ny typ av förbunds måltid.⁶¹ I sin bok står han kvar vid sin reflektion över Jesu ord ”Detta är min lekamen. Detta är mitt blod, förbundsblodet, som varder utgjutet för många till syndernas förlåtelse.”⁶² Återigen återkommer Pethrus till trons betydelse för hur nattvardens båda gestalter skall uppfattas. Pethrus säger att brödet och vinet har det värde som är satt på dem fastän det endast är vanligt bröd och vin.⁶³ ”För den som i tro tar emot denna måltid är det Jesu lekamen och blod”.⁶⁴ Här kan vi se något av samma tankar som Henning Thulin framfört i den artikel, som tidigare hänvisats till - en önskan att gå ett steg längre än att se nattvarden som en symbolisk åminnelsemåltid. För den troende är Kristus närvarande i bröd och vin. Hur detta sker betraktar Lewi Pethrus som ett mysterium.

5.9 Sammanfattning

Gemensamt för alla de författare jag refererat är att de betonar nattvardens stora betydelse i det kristna livet. Nattvarden framställs som en åminnelse- och gemenskapsmåltid för troende och döpta där en viss exklusivitet betonas. Måltiden ses också som en förbunds- och förkunnelsemåltid, där Jesu seger på korset förkunnas. Lewi Pethrus menar att för den troende, om så tror så kan Jesu närvaro manifesteras i bröd och vin. Henning Thulin går ett steg längre i sin reflektion genom att föra fram tankar om vad som substantiellt sker med bröd och vin i nattvarden och han närmar sig här realpresensen i sin argumentation.

---

⁶¹ Pethrus, Lewi, 1973. *Timmermannen från Nasaret*. Örebro, Tryckericentralen. 49–50

⁶² Pethrus, Lewi, *Timmermannen från Nasaret*, 51.

⁶³ Pethrus, Lewi, *Timmermannen från Nasaret*, 52.

⁶⁴ Pethrus, Lewi, *Timmermannen från Nasaret*, 52.

6. Dagens bild av nattvarden i Pingströrelsen

I en ansats att försöka ge en bild av olika teologiska frågor och lärofrågor samt ge en vägledning i tron har det bildats ett nätverk av teologer och pastorer inom Pingströrelsen. Gruppen går under namnet ”Teologiska nätverket i pingst”.⁶⁵ Denna grupp har också skrivit samman gemensamma tankar kring nattvardsfrågan. Viktigt att notera är att gruppen ingen formell beslutsrätt har att fastslå en gemensam syn, men skriften ger en bild av hur man reflekterar över frågan i rörelsen. Gruppens sammansättning speglar till viss del olika generationers syn i pingströrelsen. Den består av pastorer och disputerade teologer. Det är därför rimligt att antaga att i allt väsentligt speglar den gemensamma tillämpningen och utformningen av nattvarden inom Pingströrelsen.

6.1 Måltidens utformning

Om vi börjar med att tala om själva utformningen av måltiden, dvs. liturgin, så anknyter den till frikyrkotraditionen. Den präglas av enkelhet och de rent liturgiska inslagen är få. Ledord enligt nätverket är enkelhet, djup och delaktighet. Avgörande är alltså inte utformningen, vilken kan växla mellan olika församlingar. Dock får inte rädslan för att fastna i en form leda till en alltför minimalistisk utformning av måltiden.⁶⁶

De inslag som i princip alltid ingår i måltiden är följande: Instiftelseorden läses och är i regel hämtade från 1 Kor. 11:23-28, men texterna med samma innebörd i evangelierna kan användas. Brödet och vinet välsignas. Inbjudan att delta ges till gudstjänstdeltagarna. Här riktar man sig då till troende och döpta. Nattvarden leds i regel av församlingens pastor eller församlingsledare (äldste). Formerna för utdelningen av gåvorna växlar, i en del församlingar tillämpas nattvardsgång, i vissa delas brödet och vinet ut av nattvardstjänarna eller i andra skickas gåvorna mellan gudstjänstdeltagarna. Brödet och vinet delas ut med orden, Kristi blod för dig utgjutet, Kristi kropp för dig utgiven. Deltagarna får del av nattvardens båda gestalter.

Kring dessa huvudpunkter förekommer att den som leder nattvarden reflekterar över olika ämnen med anknytning till nattvarden. Detta är inte styrt av någon ceremoni eller fastställd liturgi utan mer ett uttryck för nattvardsledarens reflektioner. Samtidigt med utdelningen av nattvardsgåvorna förekommer i regel gemensam sång och lovprisning.

6.2 Vem får delta och vem får leda nattvarden?

Grunden för att delta i nattvarden enligt nätverket, är att måltiden är förbundets fest, de döptas måltid. ”Genom dopet, i tron på Jesus, blir människan en del av Kristi kropp, församlingen, och ges därmed en plats vid Herrens bord”.⁶⁷ Här görs en tydlig koppling mellan dopet och nattvarden. Man ser dopet som ett inträde till Guds rike, och därför är det naturligt att dopet principiellt sett ses som en förutsättning för att delta i nattvarden. Genom dopet lämnar man

---

⁶⁵ Nätverket består av följande personer: Ann-Charlotte Westling, Beryl Lindeman, Björne Erixon, Carla Widen, Dan Salomonsson, Greger Andersson, Göran Lennartsson, Jan-Åke Alvarsson, Joel Halldorf, Marcus Sönnenbrandt, Marcus Örebäck, Marianne Andreas, Martin Boström, Olof Djurfeldt, Peter Halldorf, Roine Swensson, Roland Eckerby, Sam Wohlin, Stefan Green, Sören Perder, Ulf Sundkvist, Ulrik Josefsson, Uno Solinger.

⁶⁶ Teologiska nätverket i Pingst, 2009. *Herrens måltid*, Svenska Tryckcentralen, Avesta, Pingst, och Libris förlag, 45–47.

⁶⁷ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens måltid, Trons hemlighet*, 49.

den gamla människan. ”Det gamla är förbi, något nytt har kommit”.⁶⁸ Nätverket uttrycker det som att alla döpta delar nattvarden som ett slags tecken på medborgarskap i Guds rike.⁶⁹ Hur skall man då se på barnens deltagande i nattvarden då praxis är troendedop. Här lägger man i princip ansvaret på föräldrarna Samtidigt vidhåller man praxis att nattvarden skall föregås av troendedopet. Istället erbjuder man på samma sätt som i Svenska Kyrkan att barnet välsignas om det går till nattvarden. I de fall barnet får mottaga nattvarden utan att vara troendedöpt, skulle det kunna påverka motivationen att låta sig döpas.⁷⁰ Här finns en del som tyder på att praxis skiftar mellan församlingarna.

I rörelsens början leddes nattvarden av församlingens äldste. Äldste är en församlingsledare som är avskild genom handpåläggning och bön i samma tradition som en präst, men utan formell teologisk utbildning. Församlingens pastor, även kallad föreståndare brukar leda nattvarden. Som nattvardstjänare kan övriga medlemmar i församlingen fungera, men oftast är det personer som är församlingsledare (äldste). Vem som får leda nattvarden ses inte som en teologisk fråga utan mer som en ordningsfråga.⁷¹ I de eventuella smågruppssamlingar som förekommer kan även nattvarden firas utan närvaro av äldste eller föreståndare förutsatt att ledaren erhållit erforderlig undervisning om uppdraget.⁷²

6.3 Måltidens innebörd

Måltiden är en minnesmåltid, något man gör för att minnas. I bibelsammanhanget säger Jesus: Gör detta till minne av mig. Åminnelsen är ett sätt att genom den Helige Andes kraft förena frälsningshistorien med vår egen historia. Måltiden är inte bara ett minne av något som skett, långt tillbaka i historien, utan ett aktuellt möte.⁷³

Måltiden beskrivs som en gemenskap, en delaktighet i Kristi kropp och även som en gemenskap i församlingen och mellan dem, som delar nattvarden. Ett sätt att tydliggöra gemenskapen i måltiden kan ske genom att bröd och vin skickas mellan deltagarna med orden ”Kristi kropp för dig utgiven”, ”Kristi blod för dig utgjutet”.⁷⁴

Måltiden beskrivs som en tacksamhetsmåltid, eukaristi. Måltiden blir ett uttryck för tacksamhet till Gud.

6.4 Förbundsmåltid och förkunnelsemåltid

Nattvarden ses som ett tecken och en bekräftelse av det nya förbundet som bygger på Jesu Kristi offer, vilket ersatte offerkulten i det gamla förbundet. Här betonas återigen att dop och nattvard är länkade till varandra som ett tecken på förbundet.⁷⁵

Med hänvisning till vad Paulus säger, ser nätverket nattvarden som en förkunnelsemåltid ”Var gång ni äter det brödet och dricker den bägaren förkunnar ni alltså Herrens död, till dess han

⁶⁸ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens måltid, Trons hemlighet*, 50.

⁶⁹ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens måltid, Trons hemlighet*, 50.

⁷⁰ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens måltid, Trons hemlighet*, 51.

⁷¹ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens måltid, Trons hemlighet*, 54.

⁷² Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens måltid, Trons hemlighet*, 54.

⁷³ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens måltid, Trons hemlighet*, 30–31.

⁷⁴ Teologiska nätverket, i Pingst *Herrens måltid, Trons hemlighet*, 48.

⁷⁵ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens måltid, Trons hemlighet*, 34.

kommer”.⁷⁶ ”I den heliga måltiden förkunnar församlingen, i en uttrycksfull handling evangeliets budskap”.⁷⁷

6.5 Brödet och vinets egenskaper

Teologiska nätverket undviker här i viss mån att ta ställning till vad som sker med brödet och vinet vid nattvardsfirandet. Som jag tidigare nämnt intog rörelsens grundare Lewi Pethrus ställningen, att för den som tror är frågan relevant. ”För dem som i tro tar emot denna måltid är det Jesu lekamen och blod”.⁷⁸ Lewi Pethrus talade även om den delaktighet i Kristus som uppstår genom brödet och vinet. Teologiska nätverket menar att vi inte kan förklara vad som sker och vill undvika resonemang som kan leda tankarna till magi. Lika lite som man kan förklara jungfrufödseln, lika lite kan man förklara vad som sker med brödet och vinet i nattvarden.

6.6 Hur ofta firas nattvarden?

Nätverket anser att detta är en fråga för den lokala församlingen att samtala kring och avgöra. Man konstaterar att i delar av den internationella pentekostala rörelsen firas nattvarden varje söndag. Det som betonas från nätverkets sida är vikten av att hela församlingen deltar i nattvarden. Bildligt talat skall nattvardsbordet dukas i församlingens mitt och det är av stor betydelse att hela församlingen om möjligt deltar i firandet.⁷⁹

6.7 Gemensam kalk eller särkalk?

Det fanns tidigare ett motstånd mot särkalkar inom pingströrelsen, (se tidigare refererad artikel av Gustav Söderberg⁸⁰). Min egen erfarenhet är att idag kan man se många församlingar inom Pingströrelsen, som tillämpar både gemensam kalk och särkalkar.

6.8 Sammanfattning

Teologiska nätverket beskriver nattvarden som en enkel avskalad ceremoni med betoning på att minnas försoningen på Kristi kors. Måltiden uttrycker gemenskap med varandra, men också med Jesus Kristus. Nattvarden blir också en förkunnelsemåltid och en manifestation av församlingen som Kristi kropp på jorden. Denna beskrivning innehåller många av de inslag som jag beskriver i den historiska genomgången.

---

⁷⁶ Bibel 2000 1 Kor. 11:26.

⁷⁷ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrns måltid, Trons hemlighet*, 35.

⁷⁸ Pethrus, Lewi, *Timmermannen från Nasaret del 4*, 52.

⁷⁹ Teologiska nätverket i Pingst, *Herrns måltid, Trons hemlighet*, 59.

⁸⁰ Söderberg, Gustav 1947. ”Behöver vårt nattvardsfirande reformeras?” *Den Kristne* årgång 1947, 381–382.

7. Analys

7.1 Nattvarden i ljuset av pentekostal hermeneutik

När man försöker tränga in i den pentekostala synen på nattvarden är det enligt min mening viktigt att reflektera över det pentekostala sättet att tolka texterna i Bibeln. Några principer som styr den tolkningen har formulerats av den amerikanske pingstteologen Chris Green. Han talar om en pentekostal hermeneutik, som lyfter fram den Helige Andes inspiration i tolkningen av texterna samtidigt som respekten för Skriftens kanoniska auktoritet inte ifrågasätts. Den lovprisande församlingen är en viktig del i tolkningen av texten och får en kollektiv upplevelse av texten. Green nämner behovet av konfessionell, teologisk läsning med avseende på hur skriften fungerar som Guds tilltal till sitt folk samt textens relevans i nutid. Vidare betonar han vikten av respekt för de olika teologiska och litterära rösterna i texten. Den övergripande frälsningsberättelsen betraktas som en hermeneutisk nyckel och den narrativa litterära läsningen av texten prioriteras före den historiskt kritiska. Slutligen betonas vikten av att beakta de historiska händelsernas betydelse i Bibeln för den nutida processen i förståelsen av texten.⁸¹

Principen att bibeltexter ska tolkas i ljuset av den Helige Ande är ett av kännetecknen för den tidiga pentekostala rörelsen. Att varje enskild människa har direkt kontakt med Gud genom Kristi försoning på korset var en stark tanke. Var och en som mottagit Jesus Kristus som sin frälsare skulle själv kunna tolka ordet i ljuset av den Helige Ande. Det fanns en tro och förtröstan på den Helige Andes ledning. Allt detta är grundat i tanken om det allmänna prästadömet, i sig en ganska luthersk tanke. Det innebar dock inte frihet för vilka tolkningar som helst. Tolkningen var underkastad en kollektiv upplevelse av bibeltexterna. Respekten för det skrivna ordet i Skriften var något som balanserade den fria tolkningen. Allt som stod i Bibeln skulle kunna appliceras i det dagliga livet och var relevant för hur man förhöll sig både till Gud och till sina medmänniskor. Tolkningen måste vara i harmoni med den övergripande frälsningsberättelsen. I den tidiga pentekostala rörelsen respekterades i första hand relationen till Bibeln. Jag citerar åter Chris Green: ”Pentecostals believe the Spirit is the Scripture’s definitive interpreter, the one who makes faithful hearing of the Word possible. The Spirit promises to lead and guide the community in understanding the present meaningfulness of the Scripture, enabling us to read the Scripture with a new clarity that could not be possible without his aid”.⁸²

En del av pingströrelsens sätt att förhålla sig till både dopet och nattvarden och livet som kristen uttrycks genom tankarna om den dubbla strömmen. Uttrycket finns i Hesekiels bok 47:1–12. Texten handlar om källan med vatten som flyter ut från templet och som blir djupare och djupare. Till slut kan man inte längre vada i den utan måste ge upp kontrollen och flyta med. Nils Eije Stävare utvecklar detta som en bild av ”nådens liv i andens kraft”. Livet i den Helige Andes kraft handlar om att våga förlora fotfästet. Nådelivet i den Helige Andes kraft är att överlämna kontrollen av livet till den Helige Ande. Församlingen lever av Guds nåd.⁸³ Detta sätt att se på förhållandet till Gud ger också en bakgrund till den pentekostala texttolkningen, en form av uppgivande av kontrollen, ett totalt beroende av den Helige Ande, vilket ofta leder

⁸¹ Green, Chris E.W. 2012 *Toward a Pentecostal Theology of the Lords Supper Foretasting the Kingdom* Cleveland

USA, CPT Press, 183

⁸² Green, Chris, *Toward a Pentecostal Theology of the Lords Supper*, 184.

⁸³ Alvarsson, Jan-Åke, *I ljuset av återkomsten*, 81.

till en relativ flexibilitet i den pentekostala hermeneutiken, vilket jag menar kan observeras i pingströrelsens nattvardssyn. Upplevelsen av nåden och livet i denna, med bilden av att dras med i en ström som inte kan kontrolleras, påverkar säkert också upplevelsen för den troende i nattvarden.

7.2 Trosbekännelser?

Det har funnits en tveksamhet inför skrivna sammanfattade trosbekännelser. Ofta sa man, vi behöver ingen trosbekännelse, vi tror på ”hela Bibeln”. Den ingång i texten, som beskrivs i ovan gjorda sammanfattning av pentekostal texttolkning, påverkade hur man förhöll sig till nattvarden, och hur man såg på dess betydelse i det övergripande frälsningsnarrativet. Respekten för texten i Bibeln påverkade hur långt man kunde röra sig i den. I grunden anser man inom pingströrelsen att den Helige Ande är den slutgiltige uttolkaren av skriften. Man skulle kunna säga att ordet och anden är gifta med varandra. Ingen tanke eller handling är sant biblisk om den inte är kommunicerad i ett slags samförstånd med den Helige Ande.⁸⁴

Grundläggande enligt pentekostal syn för den kristnes relation till Gud var den personliga avgörelse eller som också sägs omvändelsen, som var ett personligt ställningstagande, ett beslut att ta emot frälsning, räddning. Allt som följde på detta i form av dop i vatten, andedop, deltagande i nattvarden var på något sätt relaterat till detta första steg, som på sätt och vis var en förutsättning för de följande händelserna. Dopet i vatten, dopet i den Helige Ande, nattvarden var ett slags händelser som var beroende av att den första hade inträffat. Med denna syn på den personliga avgörelsens betydelse kom i viss mån nattvarens betydelse för den som inte hade tagit personlig ställning och tagit emot frälsningen att bli exkluderande. Nattvarden fick sin mening först för den som hade tagit ställning för Kristus. Utan knytning till en frälsningsupplevelse eller ett beslut var nattvarden utan mening, enligt rådande uppfattning inom pingst.⁸⁵

7.3 Sakrament?

I den tidiga pentekostala rörelsen utanför Sveriges gränser, framförallt den nordamerikanska delen hade man en sakramental syn på framförallt tre handlingar i gudstjänsten. Man talade om dopet, nattvarden och fottvagningen. Dessa tre handlingar var så nära ett sakrament man kunde komma även om ordet sakrament inte användes.⁸⁶ Den så kallade fottvagningen som går tillbaka till när Jesus tvättade lärjungarnas fötter kommer ganska tidigt att försvinna från rörelsen. Den första generationen av pingstvännen var emot allt som andades formalism, och var emot alla tankar på att det kunde finnas en automatik i hur sakramenten verkade. Men man begränsade sig å andra sidan inte till de traditionella sakramentskategorierna och man var inte så rädd för att tala om sakramenten som kanske man blev senare i Pingströrelsen. Man använde många olika namn på nattvarden, såsom Måltiden, Helig kommunion, Sakramentet och Herrens måltid.⁸⁷

⁸⁴ Green, Chris, *Toward a Pentecostal Theology of the Lords Supper*, 184.

⁸⁵ Sjöberg, Tage, 1956. ”Herrens Bord”, *Den Kristne* årgång 1956,106.

⁸⁶ Green, Chris, *Toward a Pentecostal Theology of the Lords Supper*, 183.

⁸⁷ Green, Chris, *Toward a Pentecostal Theology of the Lords Supper*, 179.

7.4 Skilsmässan från Baptistsamfundet

Den fråga som formellt sett ledde till att Filadelfiaförsamlingen i Stockholm kom att skiljas från Svenska Baptistsamfundet rörde just nattvarden. Inte då så mycket själva innehållet i nattvarden utan mera vilka som skulle omfattas och få del av densamma. Hur öppet skulle nattvardsfirandet vara, eller som man då ofta kallade det ”brödsbrytelsen”? Lewi Pethrus förespråkade uppfattningen att de som skulle delta i nattvarden skulle vara troende och döpta. Det var inte nödvändigt att vara medlem i Baptistsamfundet. Med döpt avsåg då Pethrus det så kallade troendedopet, som genomfördes efter att personen gjort omvändelse och själv beslutat mottaga dopet. Medan Lewi Pethrus kunde tänka sig dela nattvarden med alla troende och döpta ansåg Baptistsamfundets ledning att nattvarden/brödsbrytelsen inte i första hand var till för den enskilde kristne utan var en gåva till församlingen, en exklusiv gåva. Nattvarden var ”att Herrens måltid är en Herrens gåva till församlingen och icke till de troende och döpta som enskilda individer (1 Kor.11:23; 10:17), att den är ett uttryck för den innerligaste enhet, som framställs såsom en organisk enhet, en kropp församlingskroppen, som genom nattvarden – som ock genom ordet - andligen talas skall näras”.⁸⁸

Meningsskiljaktigheterna rörde alltså inte så mycket själva innehållet i nattvarden utan mer vilka konsekvenser en mer öppen syn på vilka som fick deltaga i den kunde ha på församlingen. Enligt dåtida baptistisk syn var nattvarden ett uttryck för en kollektiv gemenskap inom baptismen. Baptistsamfundet betraktade den öppnare nattvardssynen som ett svek mot arvet från grundarna av baptiströrelsen.⁸⁹

7.5 Församlingssyn och nattvarden

I Filadelfiaförsamlingens syn på nattvarden kan vi här se embryot till den församlingssyn som för lång tid kom att präglade Pingströrelsen och i viss mån gör det än idag, nämligen principen om fria lokala församlingar utan formell central styrning. Här är viktigt att uttrycka styrningen som till viss del formell, då starka informella strukturer ändå har utövat ett starkt inflytande i rörelsen. Detta inflytande kanske var som starkast då rörelsens grundare Lewi Pethrus ännu var aktiv. Den brist på gemensam formell struktur, som jag beskriver, förelåg under många år i Sverige under det att nya församlingar hela tiden bildades. Det var därför inte möjligt att på samma sätt som ”Assemblies of God” i USA göra ett så lika auktoritativt uttalande om nattvarens innebörd. Pingströrelsens syn i Sverige formades i stor utsträckning av dels den praxis man ärvt från Baptistsamfundet och dels genom bibeltolkningen.

Värt att notera är, att i den sedermera framväxande pingströrelsen med lokala församlingar, var nattvardsfrågan inte det som ansågs utmärka och definiera pingströrelsen utan fastmer inställningen till Den Helige Ande och därmed tillhörande manifestationer. För grundaren av rörelsen, Lewi Pethrus, var däremot inte nattvardsfrågan oviktig på något sätt.

I det föredrag som Lewi Pethrus håller 1912 i Filadelfiasalen i Stockholm sammanfattar han nattvarens stora betydelse: ”Det är många kära Guds barn, som icke alls satt sig in uti, vad det innebär att sitta ner för att äta av brödet och dricka av kalken. Och därigenom att de icke fatta innebörden, förlora de den välsignelse, som de eljest skulle få...Denna sanning är för mig som en diamant, lik en pärla som gnistrar, strålar, blänker och fagnar min själ, och ju mer jag ser på

⁸⁸ Pethrus, Lewi, 1953. *Medan du stjärnorna räknar*, Uppsala, C.E. Fritzes Bokförlag AB, 245.

⁸⁹ Pethrus, Lewi, *Medan du stjärnorna räknar*, 246.

den, desto skönare och härligare blir den”.⁹⁰ Nattvarden eller Brödsbrytelsen menade Lewi Pethrus var en källa av välsignelser för den troende. Lewi Pethrus markerar i och med detta nattvardens centrala betydelse för pingstliturgin.

När man går framåt i tiden och studerar vad ”Teologiska nätverket i Pingst skriver finner man en tydlig kontinuitet i sättet att reflektera över nattvarden med vad som skrivits tidigare. I princip man se att alla de tankar som jag beskriver i den historiska återblicken återfinns i nätverkets beskrivning av nattvarden.

Kan man se en förändring över tid hur nattvarden betraktas inom svensk pingströrelse, då med avseende på praxis, periodicitet i firandet och synen på innehållet i måltiden? Praxis, när det gäller själva utförandet av handlingen, förefaller i allt väsentligt vara detsamma om man ser till vad de fåtaliga historiska texter som finns säger och vad som skrivs av teologiska nätverket. Själva utdelandet av gåvorna kan idag ske genom att skicka bröd och vin mellan varandra, genom att nattvardstjänarna delar ut gåvorna direkt till var och en eller genom nattvardsgång. Utrycker de olika formerna för utdelning olika syn på nattvarden? Jag kan inte besvara den frågan, då den kräver en separat undersökning. Möjligen kan det förhållandet att olika former accepteras, bero på en vidgad ekumenisk förståelse för olika trosinnehåll i nattvardsfirandet.

---

⁹⁰ Pethrus, Lewi, 1916”, Nattvardens betydelse”, *Evangelii Härold* 24/2 1916,29-30.

8. Slutsats

Min frågeställning var om en enhetlig nattvardssyn finns i den svenska pingströrelsen, hur den synen förhåller sig till huvudlinjerna i den övriga kristenheten samt hur man kan belysa nattvardssynen utifrån den pentekostala texttolkningen. Om man studerar den skrivelse som kom från det teologiska nätverket i pingst, så kan man finna ett antal gemensamma tankar.

Det går med rimlig säkerhet att säga att den romerskkatolska transsubstantiationsläran inte är förenlig med pingströrelsens syn på nattvarden. Jag har i de skriftliga källor, som jag undersökt inte kunnat finna några uttalanden, som stöder transsubstantiationsläran. En renodlad symboltolkning av nattvardens olika element förefaller inte heller vara förenlig med pingströrelsens nattvardssyn. Mellan dessa, om vi får kalla dem gränser, rör sig pingströrelsen i sin nattvardssyn. Om vi studerar Lewi Pethrus syn, vilken han ger uttryck för i sitt första föredrag från 1912, men även senare i livet i ”Timmermannen från Nasaret”, så knyter han upplevelsen av vad brödet och vinet är till den enskildes tro. Han ger plats för en stark närvaro av Kristus i nattvardens båda gestalter men också för ett synsätt, som uttrycker att nattvardens gestalter har mer en symbolisk innebörd.

Hantering av det som blir över av bröd och vin efter måltiden ger också en antydning om att man kan se på frågan på olika sätt. Man skriver i ”Herrens måltid – trons hemlighet” att de överblivna gåvorna skall behandlas med respekt. Man bör försöka beräkna åtgången så att det blir minsta möjliga mängd över. Man säger också, att om det blir endast lite över så kan det konsumeras av nattvardstjänarna.⁹¹ Som jag ser det ger det uttryck för en önskan respektera olika synsätt vad avser nattvardsgåvorna. Det finns exempel på att man ger de överblivna brödsdelarna till fåglarna med motiveringen att fåglarna också är en del av Guds skapelse.

En annan aspekt på nattvarden i pingströrelsen är den spartanska utformningen av nattvardsliturgin. Som tidigare sagts ingår endast de bärande elementen av Jesu ord kring måltiden. Här finns som jag ser det en paradox i synsättet. Å ena sidan en minimalistisk liturgi. Å andra sidan lägger man in många tankar i nattvarden utan att det sägs ut eller markeras i liturgin. Här kan jag spåra den motvilja som alltid präglat rörelsen mot fasta former både för gudstjänst, men också för församlingslivet i övrigt. Jag skulle vilja gå så långt som att säga att detta är en del av rörelsens DNA. Kanske en del kan hänföras till den pentekostala texttolkningen, vilken hänvisar mycket till vad man kallar den Helige Andes ledning. Även tanken med den dubbla strömmen som jag hänvisat till tidigare, är en bild av att den kristne skall hänge sig åt Andens ledning. Allt detta mynnar ut i en svårighet att formulera trossatser och liturgi i skrift, utan att spännvidden i uttrycket blir stort och medför viss otydlighet.

Pingströrelsen har under många år varit en rörelse där predikan har stått i centrum. Det talade ordet har haft ett försteg framför det skrivna. Å andra sidan har rörelsen stått för en stark övertygelse om bibeltexternas autenticitet och relevans. Här kan man återigen skönja pentekostala texttolkningen, som Chris Green beskriver och som jag referat tidigare. Den Helige Andes inspiration i texttolkningen kombineras med respekten för den kanoniska texten.

Offertanken står inte att finna i den pentekostala nattvardssynen. Man minns och förkunnar Jesu offer på korset men återupprepar inget offer, inte ens symboliskt. Uppfattningen är att offret är gjort en gång för alla. I det nya förbundet behövs inget offer, alltså behövs ingen präst i den

---

⁹¹Teologiska nätverket i Pingst, *Herrens måltid, Trons hemlighet*, 57–58.

ursprungliga meningen. Vi kan också se att enligt den församlingssyn som pingströrelsen ser som nytestamentlig, används i regel inte ordet präst för att beskriva funktionerna i församlingen. Äldste (presbyteri) och föreståndare (episkopos) ses som begrepp som inte korresponderar med GT utan som uttryck för funktionerna i det nya förbundet enligt nya testamentet.⁹² Henning Thulin ger uttryck för en i viss mån avvikande uppfattning när det gäller tanken om nattvarden som offer i det att han talar om nattvarden som en kärleksmåltid och att deltagarna delade med sig av bröd och vin och i detta såg ett slags kärleksoffer.

En fråga som har sysselsatt rörelsen är vem som fick ta del av nattvarden. I de tidigare texterna och artiklarna jag referat kan vi se att den frågan var väsentlig. Här föreligger också ett slags dualitet. Det formella skälet till att församlingen i Stockholm blev utesluten ur Baptistsamfundet var att man hävdade en öppnare nattvardssyn. I praktiken var dock den öppningen mycket liten då kravet på att vara troende och döpt enligt baptistisk syn kvarstod.

Frekvensen i firandet, hur ofta och när, har jag inte material så att jag kan uttala mig. Innehållet, i form av gemenskap med varandra och Kristus finns med i nattvardssynen. Som jag ser det finns de ursprungliga reflektionerna kvar; gemenskap, förkunnelse samt åminnelsen av Jesu död och uppståndelse.

Frågan är om det finns en gemensam syn på nattvarden i Pingströrelsen i Sverige? Svaret får väl sägas vara att om man följer vad det teologiska nätverket har skrivit så finns många gemensamma punkter. I skriften ”Herrens måltid - Trons hemlighet” beskrivs ett antal aspekter på nattvarden, som församlingarna kan förhålla sig till. Hur är det då med Jesu Kristi närvaro i bröd och vin? Är den symbolisk eller substantiell? Den frågan lämnas öppen för den enskilde nattvardsdeltagaren att reflektera över.

En gammal ärrad församlingsledare som får vara anonym, sade till mig. Läs Matteusevangeliet: ”Ty där två eller tre är samlade i mitt namn är jag mitt ibland dem”⁹³, så varför bekymra sig? Jesus Kristus är alltid närvarande. Hur och på vilket sätt är ett mysterium, som vi kanske inte behöver lösa.

---

⁹² Teologiska Nätverket i Pingst 2014, *Trons hemlighet, Vägledning i de kristna grunderna* Libris Förlag, 233–238.

⁹³ Bibel 2000 Matt. 18:20.

9. Källor och litteratur

Alvarsson, Jan-Åke & Boström, Martin redaktörer, medförfattare, Björk, Annica, Eckerby, Roland, Josefsson, Ulrik, Nils-Eije Stävare, Wohlin, Sam & Melin, Jonas 2010 *I ljuset av återkomsten- en bok om tro och liv*, Smedjebacken, Libris förlag, Scandbook AB.

Alvarsson, Jan-Åke, 2011. *Medlemskap, En tvärvetenskaplig studie av medlemskap i Pingströrelsen* Uppsala, Institutet för Pentekostala studier.

Bibel 2000.

Brilioth, Yngve 1951. *Nattvarden i evangeliskt gudstjänstliv* Stockholm, Svenska Kyrkans Diakonistyrelsens bokförlag.

Cavallin, Lars 1982. *Tro och liv i den katolska kyrkan*, Bröderna Ekstrands Tryckeri AB Lund.

Davis, Thomas J 2008. *This Is My Body the Presence of Christ in reformation thought*, Grand Rapids USA Baker Academic Baker Publishing Group P.O Box 6287, Grand Rapids USA.

Green, Chris E.W. 2012. *Toward a Pentecostal Theology of the Lords Supper- Foretasting the Kingdom* CPT Press 900 Walker ST NE Cleveland USA.

Josefsson, Ulrik, 2005. Doktorsavhandling, *Liv och övernog*. Skellefteå, Artos & Norma bokförlag.

McGrath, Alister (huvudredaktör), 2007. *Kristen Tro*, Örebro, Libris Förlag, medförfattare

Person, Lars-Åke W, Aourell, Göte, Bardh, Ulla, Carlsson Else-Marie, Lagergren, David.

Svensson, Nils-Eije, 1981. *När vi bryter det bröd...* Klippan, Westerbergs Förlag.

Pethrus, Lewi 1953. *Medan du stjärnorna räknar*. Uppsala, C.E. Fritzes Bokförlag AB.

Pethrus, Lewi 1954. *Hänryckningens tid*. Stockholm, C.E. Fritzes Bokförlag AB.

Pethrus, Lewi 1973. *Timmermannen från Nasaret* Tryckcentralen Örebro.

Pethrus, Lewi 1995. *Hos Herren är makten*, Stockholm, C.E. Fritzes Bokförlag AB.

Sigurdsson, Ola, 2006. *Himmelska kroppar inkarnation, blick, kroppslighet*, Munkedal, Munkreklam AB.

Struble, Rhode 1983. Avhandling *Den samfundsfria församlingen och de karismatiska gåvorna och tjänsterna. Den Svenska Pingströrelsens församlingsyn 1907–1947* Almqvist & Wiksell International Stockholm.

Synan, Vinson 1997. *The Holiness Pentecostal Tradition Charismatic Movements in the Twentieth Century* William. B. Eerdmans Publishing Co. 2140 Oak Industrial Drive N.E. Grand Rapid Michigan USA.

Teologiska Nätverket i Pingst 2009. *Herrens måltid Trons Hemlighet* Libris Förlag.

Teologiska Nätverket i Pingst 2014. *Trons hemlighet, Vägledning i de kristna grunderna* Libris Förlag.

Ware, Kallistos, 2003. *Den ortodoxa kyrkan*, Skellefteå, Artos& Norma bokförlag.

Åqvist, Berit, 1998, *Tro Frihet Gemenskap, svensk baptism genom 150 år*, Örebro, Svenska Baptistsamfundet och Bokförlaget Libris.

Tidskriftsartiklar

Samtliga artiklar är nedladdade från IPS pingströrelsens centrala arkiv

Redaktionsmedlem E.D. 1916 oktober "Herrens Nattvard", *Brudgummens röst* ansvarig utgivare Björk, O.L årgång.

Redaktionsmedlem E.D. 1916 november "Herrens bord", *Brudgummens röst* ansvarig utgivare Björk, O.L.

Pethrus, Lewi, 1916. "Nattvardens betydelse", *Evangelii Härold*, 24 februari, 29

Söderberg, Gustav, 1947 "Behöver vårt nattvardsfirande reformeras?" *Den Kristne* årgång 1947.

Eriksson, Algot 1949. "Herrens Nattvard", *Den Kristne* årgång 1949.

Thulin, Henning 1951. "Nattvardens betydelse", *Den Kristne-Trons kamp*, årgång 1951.

Sjöberg, Tage 1956. "Herrens bord", *Den Kristne* årgång 1956.

Thulin, Henning, 1951 "Dopet och nattvarden", *Den Kristne-Trons kamp*, årgång 1951.

Internet

Equmeniakyrkan www.equmeniakyrkan.se/var-tro/teologisk-grund.